
Türkiye’de ve dünyada 2018 yılı bitkisel ve

Hayvansal tarım değerlendirmesi

Ülkemizde 2018 yılı içinde en çok konuşulan konuların başında tarım ve hayvancılık yer almıştır. Özellikle kırmızı ette yaşanan sorunlar, hayvancılığımızı tartışma açmış ve yıl boyunca ülke gündeminden düşmemesine neden olmuştur. Tarım sektörleri arasında hayvancılık, katma değer yaratma imkânı en fazla olanıdır. Hayvancılık et, süt ve diğer hayvansal ürünler sanayii dışında, doğrudan hayvancılığa dayalı ilaç, yem ve hayvancılık ekipman sanayi kolları ile yeni istihdam alanları da yaratarak ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır.

Ülkemiz, farklı iklim yapıları, değişik tür ve ırktan çeşitli hayvan varlığı ve halen büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşayan nüfusu ile hayvancılık konusuna ayrı bir önem vermesi gereken konumdadır. Ancak son yıllarda bütün gelişmiş ülkelerde hayvansal üretimin toplam tarımsal üretim içindeki payı giderek artarken ülkemizde böyle bir artış sağlanamamıştır. Bunun nedenleri bakım ve besleme hataları, çevresel faktörler, hayvanlarımızın genetik kapasitelerinin yetersizliği ile hayvancılığa hala tarımın bir kolu ve tarımın sigortası olarak bakılmasıdır.

Türkiye’de hayvan varlığı

Hayvancılık işletmelerinin en büyük giderini yem giderleri oluşturmaktadır. Yem giderleri hayvancılığın bazı dallarında toplam işletme giderlerinin %70 ine kadar ulaşmaktadır.

Mera şartlarında yapılan hayvancılık karlı bir hayvancılıktır. Bu nedenle hayvan beslemede önemli bir yeri olan çayır ve meralar büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren tarıma açılmış olan çayır ve meralar 40 milyon hektardan 12 milyon hektara düşmüştür. Bu azalmanın yanı sıra aşırı ve düzensiz otlatma sonucu mera arazileri ağır tahribata uğrayarak fakirleşmiş, verimliliğini kaybetmiş ve büyük ölçüde erozyona maruz kalmıştır. Mevcut meralar hayvan varlığımızın kaba yem ihtiyacını karşılayacak durumda değildir. Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde kaba yem ihtiyacının %80-90’ı çayır meralardan karşılanırken, ülkemizde bu oran nadas alanları dahil %38’dir. Ülkemizde mera alanlarının azalmasının başlıca nedenleri, bu alanların işlemeli tarıma açılmasının yanı sıra erken ve aşırı, başka bir deyişle kontrolsüz ve bilinçsiz otlatmadır.

Ülkemizde büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı sürekli azalmaktadır. Hayvanlardaki bu sayısal azalmaya karşılık, et ve süt verimi sığırlarda kısmen artarken, koyun ve keçilerde bir artış gözlenmemektedir. Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında ülkemizin hayvan varlığı bakımından önemli bir potansiyele sahip olmasına karşın, hayvansal ürünler yönünden düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Türkiye’de yıllara göre sığır-manda-koyun-keçi varlığı incelendiğinde toplamdaki % pay oranı sığırdaki kısmen artarken, koyun varlığında azalma görülmektedir.

Tablo1. Türkiye'nin hayvan varlığı

YIL	Toplam	Sığır	Toplamdaki Payı %	Manda	Toplamdaki Payı %	Koyun	Toplamdaki Payı %	Keçi	Toplamdaki Payı %
2002	41.878.375	9.803.498	23,4	121,077	0,3	25.173.706	60,1	6.780.094	16,2
2003	42.104.672	9.788.102	23,2	113,356	0,3	25.431.539	60,4	6.771.675	16,1
2004	41.984.338	10.069.346	24	103,9	0,2	25.201.155	60	6.609.937	15,7
2005	42.453.194	10.526.440	24,8	104,965	0,2	25.304.325	59,6	6.517.464	15,4
2006	43.232.086	10.871.364	25,1	100,516	0,2	25.616.912	59,3	6.643.294	15,4
2007	42.870.109	11.036.753	25,7	84,705	0,2	25.462.293	59,4	6.286.358	14,7
2008	40.514.391	10.859.942	26,8	86,297	0,2	23.974.591	59,2	5.593.561	13,8
2009	37.688.958	10.723.958	28,5	87,207	0,2	21.749.508	57,7	5.128.285	13,6
2010	40.837.450	11.369.800	27,8	84,726	0,2	23.089.691	56,5	6.293.233	15,4
2011	44.793.487	12.386.337	27,7	97,632	0,2	25.031.565	55,9	7.277.953	16,2
2012	49.804.866	13.914.912	27,9	107,435	0,2	27.425.233	55,1	8.357.286	16,8
2013	53.042.643	14.415.257	27,2	117,591	0,2	29.284.247	55,2	9.225.548	17,4
2014	55.830.115	14.223.109	25,5	121,826	0,2	31.140.244	55,8	10.344.936	18,5
2015	56.051.937	13.994.071	25	133,766	0,2	31.507.934	56,2	10.416.166	18,6
2016	55.551.460	14.080.155	25,3	142,073	0,3	30.983.933	55,8	10.345.299	18,6
2017	60.417.333	15.943.586	26,4	161,439	0,3	33.677.636	55,7	10.634.672	17,6

Kaynak: Et ve Süt Kurumu

Türkiye'de büyükbaş et üretiminde kesilen etin payı 2017 yılında %87,8 iken küçükbaş etin payı %12 de kalmıştır.

Tablo-2. Büyükbaş et üretimi

YIL	TOPLAM BÜYÜKBAŞ	KESİLEN BÜYÜKBAŞ SAYISI	KESİLEN BÜYÜKBAŞ PAYI	BÜYÜKBAŞ ET ÜRETİMİ	BÜYÜKBAŞ ETİN PAYI
2002	9.924.575	1.784.217	18	329,259	78,3
2003	9.901.458	1.600.566	16,2	292,164	79,7
2004	10.173.246	1.866.407	18,3	366,949	82,1
2005	10.631.405	1.639.391	15,4	323,259	79
2006	10.971.880	1.760.655	16	342,479	78,1
2007	11.121.458	2.013.523	18,1	433,952	75,4
2008	10.946.239	1.743.358	15,9	371,953	77,1
2009	10.811.165	1.506.930	13,9	326,291	79,1
2010	11.454.526	2.617.966	22,9	621,971	79,7
2011	12.483.969	2.579.020	20,7	646,52	83,2
2012	14.022.347	2.798.460	20	801,08	87,5
2013	14.532.848	3.433.126	23,6	869,628	87,3
2014	14.344.935	3.714.457	25,9	882,524	87,5
2015	14.127.837	3.766.468	26,7	1.015.251	88,3
2016	14.222.228	3.901.806	27,4	1.059.546	90,3
2017	16.105.025	3.608.238	22,4	988,821	87,8

Kaynak: Et ve Süt Kurumu

Yıllar boyu izlenen tarım politikaları tarımda üreticiliği olumsuz etkilemiştir. Ülkemizde uzun yıllardır popülist eğilimlerin ağırlık kazanması sebebiyle, tarımda uygulanan destekleme politikaları ekonomiyi ve istikrar tedbirlerini olumsuz etkilemektedir. Serbest piyasa şartlarının tam oluşmaması, devletin tarımda belirleyici unsur olması ve bütçe dışı finansman kaynaklarına sıkça başvurulması maliyet artışlarını doğurmuştur Bunun nedeni, ülkemizde taban fiyatlar belirlenirken, siyasi tercihler etkin olmuştur. Üretimde kalite ve verimliliğin düşük olması, belli bir ürün yelpazesine sahip olmayışımız, dünya piyasalarında Pazar kayıplarına neden olmaktadır.

Hayvan yetiştiriciliği

Hayvan yetiştiriciliğinin sorunlarının bir kısmı tarımın genel sorunlarından kaynaklanmaktadır. Sorunlar daha çok yetiştirme ve sağlıkla ilgili olmakla birlikte, önemli bir kısmı besleme ve yemleme ile yakından ilişkilidir.

Damızlığa ilişkin Sorunlar: Türkiye'deki ırkları genelde verim düzeyleri düşük ırklardır. Günümüzde hayvan yetiştiricileri kaliteli damızlık hayvan bulmakta zorlanmaktadırlar.

Hayvan yetiştiriciliğinde en büyük maliyet kaynağı yemdir. Ancak besi hayvanlarının tükettikleri yemlerin %70-80'i mera, otlak ve yayla gibi doğal alanlardan karşılanmadığı için yem giderleri diğer çiftlik hayvanlarına oranla daha maliyetlidir. Ancak bu durum, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde tam tersi bir özellik göstermektedir. Küçükbaş hayvanların beslenmesine ilişkin sorunlara bakıldığında öncelikle kaliteli kaba yem açığı sorunu öne çıkmaktadır. Türkiye'de kaliteli kaba yem, çayır ve meralar ile yem bitkileri üretimi olmak üzere iki kaynaktan sağlanmaktadır.

Ülkemizde kaba yem açığının kapatılabilmesi için yapılması gerekenler şöyle özetlenebilir;

- Çayır ve meraların zamansız, aşırı ve düzensiz otlatılması engellenmeli, ıslahı üzerinde ciddiyle durulmalıdır.
- Meraların tespit, tahdit ve tahsis çalışmaları bitirilerek münavebeli otlatmaya geçilmelidir.
- Ekim nöbeti içerisinde yem bitkilerine yer verilmelidir.
- Anız atıkları hayvan yemi olarak değerlendirilmelidir.
- Sertifikalı yem bitkisi tohumu için verilen teşviklere devam edilmelidir
- Bitkileri üretiminin artırılması için hububat ve endüstri bitkileri ile rekabet güçleri artırılmalıdır.
- Yem bitkileri ekiliş alanlarını artırmak için ekiliş alanlarına göre desteklerin kademeli olarak artırılması gereklidir.
- Silajlık yem bitkisi yetiştirme ve silaj yapımı konusundaki teşvikler artırılmalıdır.
- Balya silajı yapımı gibi yeni kaba yem muhafaza yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır.

Tablo 3. Türkiye’de küçükbaş hayvan varlığı

Yıllar	Koyun (Yerli) (baş)	Koyun (Merinos) (baş)	Keçi (Kıl) (baş)	Keçi (Tiftik) (baş)
2005	24 551 972	752 353	6 284 498	232 966
2006	24 801 481	815 431	6 433 744	209 550
2007	24 491 211	971 082	6 095 292	191 066
2008	22 955 941	1 018 650	5 435 393	158 168
2009	20 721 925	1 027 583	4 981 299	146 986
2010	22 003 299	1 086 392	6 140 627	152 606
2011	23 811 036	1 220 529	7 126 862	151 091
2012	25 892 582	1 532 651	8 199 184	158 102
2013	27 485 166	1 799 081	9 059 259	166 289
2014	29 033 981	2 106 263	10 167 125	177 811
2015	29 302 358	2 205 576	10 210 338	205 828
2016	28 832 669	2 151 264	10 137 534	207 765
2017	31 257 408	2 420 228	10 419 027	215 645

Kaynak: TÜİK

Tablo 3. Türkiye’de küçükbaş et üretimi

YIL	TOPLAM KÜÇÜKBAŞ	KESİLEN KÜÇÜKBAŞ SAYISI	KESİLEN KÜÇÜKBAŞ PAYI	KÜÇÜKBAŞ ET ÜRETİMİ	KÜÇÜKBAŞ ETİN PAYI
2002	31.953.800	4.692.858	14,7	91,282	22
2003	32.203.214	4.161.084	12,9	74,493	20
2004	31.811.092	4.504.485	14,2	80,015	18
2005	31.821.789	4.834.047	15,2	86,133	21
2006	32.260.206	5.566.457	17,3	96,032	22
2007	31.748.651	7.685.214	24,2	141,659	25
2008	29.568.152	6.356.428	21,5	110,491	23
2009	26.877.793	4.603.390	17,1	86,308	21
2010	29.382.924	8.093.130	27,5	158,747	20
2011	32.309.518	6.733.638	20,8	130,394	17
2012	35.782.519	5.467.921	15,3	114,764	13
2013	38.509.795	6.299.135	16,4	126,497	13
2014	41.485.180	6.767.528	16,3	125,747	12
2015	41.924.100	7.007.652	16,7	134,011	12
2016	41.329.232	5.839.980	14,1	113,496	10
2017	44.312.308	7.203.204	16,3	137,583	12

Kaynak: Et ve Süt Kurumu

Türkiye’de hayvancılıkta yaşanan sorunlar:

Ülkemizde hayvancılıkta yaşanan sorunları yedi ana başlık altında değerlendirmek mümkündür:

1.Hayvan ırklarının ıslahı: Mevcut sığır sayısının yüzde 36’sı ve koyun sayısının yüzde 97’si düşük verimli yerli ırklardan oluşmaktadır. Hayvancılığın ıslahına gerekli önem verilmediğinden dolayı verimlilik oldukça düşüktür.

2.İşletme büyüklüklerinin: Optimum işletme büyüklüğü tespit edilerek üretim yapılmalıdır. Küçük işletmelerde maliyet dezavantajı işletmeler için büyük bir problemdir.

3.Tarım teknolojilerinin uygulanamaması: Gelişen dünyanın gereksinimlerine cevap vermeyen emek-yoğun ve sağlıksız üretim yapan işletmeler kaliteli üretimden uzaklaşmakta ve yok olmaya mahkûm olmaktadır.

4.Yem fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki dengesizlik: Yem fiyatlarının pahalılığı yüzünden üretim yapamaz hale gelen hayvancılık işletmelerinde, ürün fiyatlarına paralel yem fiyatı uygulanmasının yapılmasının hiç şüphesiz maliyetlerini düşürerek daha ucuza üretim yapmalarına imkân sağlayacaktır.

5.Hayvan hastalıkları ile mücadelenin yetersiz oluşu: Yeterli derecede bilinçli olmayan kişilerce yönetilen ve kırsal kesimde geleneksel yöntemlerle üretim yapmaya çalışan işletmelerin varlığı hayvan hastalıklarının bertaraf edilmesinde sıkıntılara yol açmaktadır.

6.Pazarlama zincirinin yetersizliği: Örgütlenmenin oldukça zayıf olduğu bu sektörde pazarlama zincirinin de uzunluğunu göz önüne aldığımızda üreticilerin yaşadığı sıkıntıların hiç de hafife alınmayacak, oldukça büyük sorunlar olduğu görülmektedir. Üretici Birlikleri ticari faaliyetler yapmak yerine hayvancılığın önündeki sorunları giderecek çözümlere odaklanmalıdır.

7- Çiftçinin eğitilmesi, AR-GE faaliyetleri: ihracata yönelik çeşitlerin geliştirilmesi, kalitenin geliştirilmesi, piyasa araştırmaları promosyon gibi faaliyetlere yönelmelidir.

Türkiye’de bitkisel tarım

Dünyada temel tarım ürünlerinde üretim, tüketim ve ticaret dengeleri hızla değişmektedir. Son yıllarda hububat ürünleri yenilenebilir enerji sektörü için önemli bir ham madde olarak kullanılmaya başlanmış ve hububat ürünleri emtia piyasaları için değerli bir yatırım aracı hâline gelmiştir. Nüfus artışı ve insanların artan gelirleri ile tüketim alışkanlıklarının da zamanla değişmesi, tarımın küresel olarak artan bir ticari değere sahip olması, bunun yanında oluşturduğu katma değer ve istihdam açısından ülkelerin ekonomilerini etkileyen bir faktör olması tarım sektörünün önemini artırmaktadır. Diğer yandan açlık ve yoksulluk gibi küresel sorunlar, iklim değişikliği, gıda güvencesi ve güvenilirliği konuları tarıma ayrı bir önem kazandırmaktadır. İnsanlık var oldukça tarım stratejik bir sektör, gıda ise stratejik ürün olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Tarım ve gıda, günümüzün değil geleceğimizin meselesidir. Ülkemizde 23,4 milyon hektar alan tarım yapılabilir özelliktedir. Tarım alanlarımızın nadas alanları hariç %66,4’ü (15,5 milyon hektar) tarla ziraatına ayrılmıştır. Bu alanın da yaklaşık %71’inde (11,1 milyon hektar) tahıl ekilmektedir. Toplam tahıl ekim alanları içerisinde %69’luk pay ile ilk sırada buğday yer almaktadır. Buğdayı %22’lik pay ile arpa, %6’lık pay ile mısır, %1’lik pay ile çeltik takip etmektedir. Yulaf ve çavdar üretimimiz yeterli düzeyde olup alan olarak %1’lere karşılık gelen payı uzun yıllardır aynı seviyeyi korumaktadır.

Türkiye’de Buğday Üretimi

Buğday dünyada pek çok insanın gıda ihtiyacının karşılanması açısından büyük bir öneme sahiptir. Türkiye’de buğday ve buğdaydan elde edilen gıda maddelerinin tüketimi birinci sırada yer almaktadır.

Karbonhidrat kaynağı olan buğday, un haline getirilerek ekmek ve diğer unlu gıdaların imalatında kullanıldığı gibi bulgur, makarna, irmik, bisküvi gibi çok değişik ürünler şeklinde günlük beslenmemizde yer almaktadır. Öğütme teknolojisi sonucunda ortaya çıkan kepek ve diğer yan ürünler ile düşük kaliteli buğdaylar ise hayvan yemi olarak kullanılmaktadır

Türkiye’nin buğday verimi yıllar itibariyle yükselme kaydetmesine rağmen ortalaması dünya veriminin altındadır. Yüksek kaliteli tohum kullanımı buğdayda verimliliği etkileyen en önemli faktördür. Türkiye’nin buğday üretimi 2016 yılında 20.600.000 ton iken 2017 yılında %4,4 artışla 21.500.000 ton olmuştur Türkiye’de 2000 yılında 92 milyon dekar alanda buğday ekimi yapılırken, 2017 yılında 77 milyon dekar alanda buğday ekilmiştir.

Buğday üretimi bakımından kendine yeterli düzeyde olan Türkiye’de, bazı yıllar olumsuz iklim koşullarına bağlı olarak üretimde ve kalitede yaşanan sorunlardan dolayı talep karşılanamamakta ve ithalat yapılmaktadır.

2018 yılında ekim alanların daralması, girdi maliyetleri, verilen teşvikler, doğal afetler, buğday hastalıkları nedeniyle verim ve kalite düşüklüğü beklenmektedir. 2018 yılında buğday üretiminin 19,5 milyon ton civarlarında olacağını beklenmektedir.

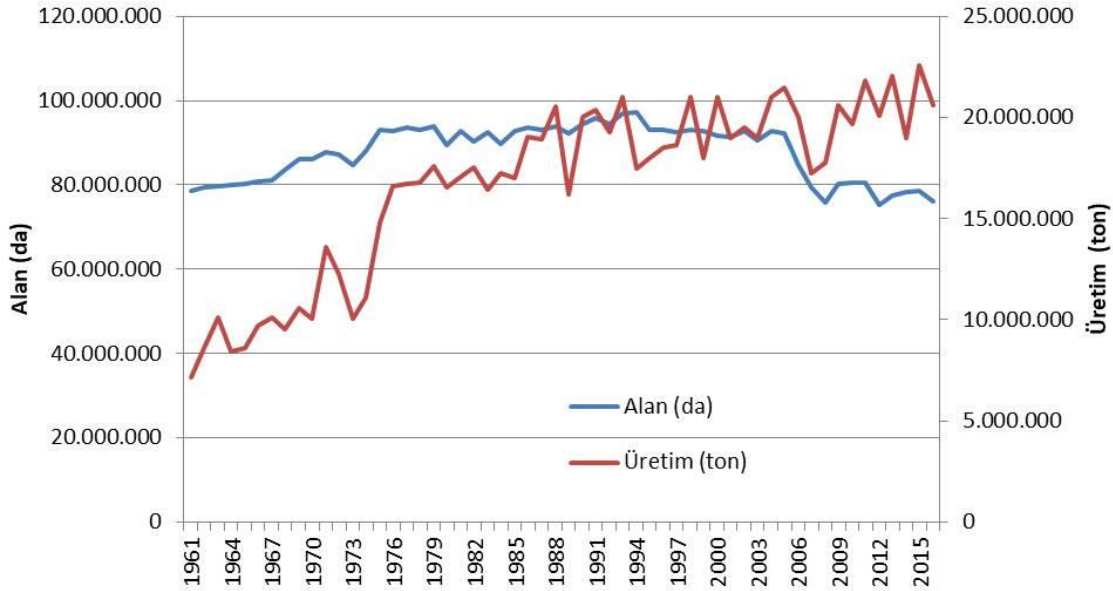
Türkiye dünya buğday üretiminde %3 civarında bir paya sahiptir.

Tablo-4. Türkiye’de Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim

YIL	Ekilen alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg / Da)	YIL	Ekilen alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg / Da)
1961	78.465.000	7.135.000	91	2009	80.258.980	20.600.000	254
1970	86.155.000	10.081.000	117	2010	80.630.700	19.674.000	243
1980	89.560.000	16.554.000	185	2011	80.628.500	21.800.000	269
1990	94.323.090	20.022.000	212	2012	75.216.900	20.100.000	267
2000	91.590.360	21.000.000	229	2013	77.502.720	22.050.000	284
2005	92.238.800	21.500.000	232	2014	78.207.500	19.000.000	240
2006	84.807.300	20.010.000	236	2015	78.464.810	22.600.000	287
2007	79.512.370	17.234.000	213	2016	76.009.680	20.600.000	269
2008	75.825.310	17.782.000	220	2017*	76.688.785	21.500.000	280
				2018**	76.000.000	19.500.000	257

Kaynak: TÜİK,

Grafik-1 Buğday Üretimi ve Üretim Yapılan Alanlar

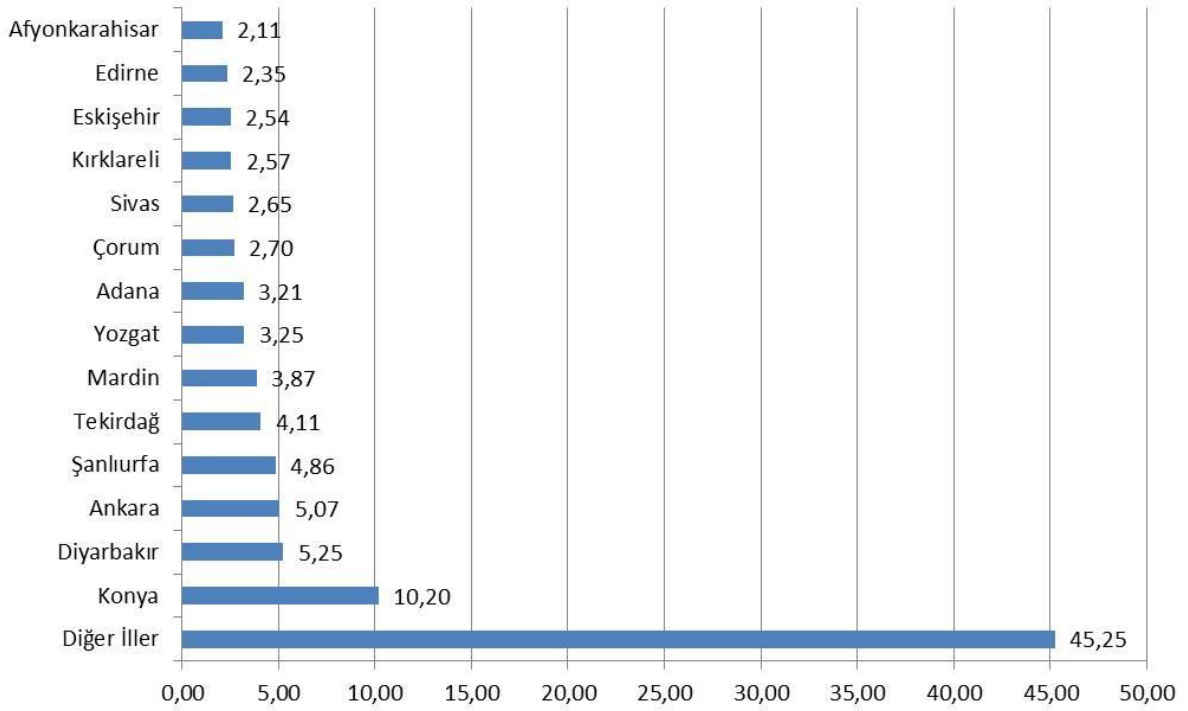

Buğdayın kendi kendine döllen bir bitki olması ve ekilen tohumlukların 3 yılda bir sertifikalı tohumluklarla yenilenmesi nedeni ile ülkemizde her yıl yaklaşık 540 bin ton buğday tohumluğu kullanılması gerekmektedir. Ülkemizde üretilen sertifikalı tohumluk miktarı 2007 yılında 210 bin ton iken 2014 yılında 403 bin ton, 2015 yılında 484 bin ton ve 2017 yılında 508 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde her bölgede yetiştirilebilen buğday yaygın olarak İç Anadolu Bölgesi'nde üretilmektedir. 2017 yılı ekmeclik buğday üretiminde İç Anadolu Bölgesi %32'lik pay ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu %18 ile Marmara Bölgesi ve %15 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az olduğu bölgeler Doğu Anadolu ve Ege Bölgeleridir. Makarnalık buğday üretiminde ise; ilk sırada %38'lik üretim ile İç Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Ege Bölgesi ise üretimde %13'lük pay ile üçüncü sıradadır.

Türkiye'de buğdayın yurt içi kullanımı 2016/17 döneminde 18.756 bin ton, gıda olarak tüketimi 14.490 bin ton, tohumluk olarak kullanımı 1.381 bin ton, yemlik olarak kullanımı 2.305 bin ton, kayıp 581 bin ton, kişi başına tüketim 182 kg'dır.

Grafik-2. 2017 Yılında İllerin Buğday Üretimi İçindeki Payı (%)

Türkiye'nin ithalat ve ihracat değerlerine baktığımız zaman, her yıl ithalat rakamları artarken ihracat rakamları düşmektedir.

Tablo-5. Türkiye'nin Buğday Dış Ticareti

Yıl	İthalat		İhracat		Yıl	İthalat		İhracat	
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)		Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)
1961	856.100	62.190	1.300	90	2008	3.708.003	1.483.190	8.005	5.569
1970	1.126.967	70.786	20	6	2009	3.392.072	901.707	301.505	60.658
1980	0	0	338.049	52.038	2010	2.554.189	655.044	1.174.014	201.392
1990	2.180.731	386.900	24.975	4.383	2011	4.754.682	1.623.089	5.233	2.580
2000	963.668	126.143	1.782.048	196.308	2012	3.719.154	1.125.977	116.079	34.248
2001	346.827	49.621	1.117.969	136.225	2013	4.053.001	1.289.235	275.132	79.317
2002	1.097.766	148.010	38.680	6.549	2014	5.285.243	1.545.853	68.572	35.356
2003	1.838.739	276.233	938	401	2015	4.349.820	1.103.420	68.798	32.394
2004	1.065.389	221.868	864	359	2016	4.225.784	892.409	26.503	11.439
2005	135.596	25.031	327.931	52.155	2017*	4.990.864	1.043.330	42.581	15.030
2006	239.874	52.624	685.673	80.787	2018*	2.933.438	633.571	14.112	5.086
2007	2.147.107	570.391	18.281	6.510	(2018 Ocak-Haziran)				

Kaynak: FAOstat, *TÜİK

Ülkemizin buğday ticareti ile ilgili ilginç durum, buğday ithal edilmesine karşın, önemli miktarda un ihracatı gerçekleşmesidir. 2017 yılında 3.5 milyon tona yakın un ihraç edilmiştir. Bu miktar da ithal edilen buğdaydan un yapıldığında elde edilecek bir miktardır.

Tablo -6. Un İhracatı (Kg)

Ülkeler	2014		2015		2016		2017		2018*	
	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%	Miktar (kg)	%
Irak	1.044.225.278	47,31	1.143.222.743	40,88	1.429.945.929	40,48	1.788.027.570	51,24	791.375.872	49,55
Suriye	264.927.432	12,00	243.628.692	8,71	384.839.711	10,89	281.125.007	8,06	162.181.583	10,15
Sudan	72.026.958	3,26	447.488.785	16,00	548.070.807	15,51	215.028.615	6,16	1.782.570	0,11
Angola	122.629.050	5,56	156.603.285	5,60	139.921.059	3,96	147.402.365	4,22	83.886.800	5,25
Somali	5.443.034	0,25	5.029.000	0,18	58.309.700	1,65	106.211.204	3,04	46.593.125	2,92
Madagaskar	29.871.700	1,35	60.517.800	2,16	106.526.950	3,02	88.357.100	2,53	40.825.975	2,56
Benin	42.997.050	1,95	53.983.280	1,93	78.527.750	2,22	83.680.800	2,40	53.349.310	3,34
Filipinler	139.034.915	6,30	122.291.025	4,37	109.867.600	3,11	68.382.500	1,96	24.733.500	1,55
Diğer Ülkeler	486.062.609	22,02	563.752.358	20,16	676.680.515	19,15	711.409.212	20,39	392.545.192	24,58
Genel Toplam	2.207.218.026	100,00	2.796.516.968	100,00	3.532.690.021	100,00	3.489.624.373	100,00	1.597.273.927	100,00

* Ocak-Haziran

Kaynak: TÜİK

Un ihracatı yaptığımız ülkeler arasında en önemli pay Irak'a aittir. Un ihracının yarısı bu ülkeye yapılmaktadır. 2017 yılında ihraç edilen unun %51,2'si, bu yılın ilk yarısında ise %49,55'i Irak'a gönderilmiştir.

Türkiye dışarıdan önemli miktarda buğday ithal etmesine karşın, az miktarda da olsa buğday ihracatı yapmaktadır. 2017 yılında 42 bin ton buğday ihraç edilmiştir.

Tablo 7. Buğday İhraç Ettiğimiz Ülkeler (Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Irak	16.178.060	23,52	20.746.900	78,28	13.614.109	32,40	200.000	1,42
Hollanda	0	0,00	0	0,00	13.500.000	32,13	7.183.746	50,90
İtalya	42.148.570	61,26	0	0,00	6.023.000	14,34	5.000.000	35,43
Belçika	2.010.000	2,92	0	0,00	4.012.480	9,55	0	0,00
Güney Kore	3.274.020	4,76	2.497.900	9,43	2.700.000	6,43	1.600.000	11,34
İsviçre	2.315.740	3,37	0	0,00	652.800	1,55	0	0,00
KKTC	149.000	0,22	2.161.350	8,16	535.000	1,27	0	0,00
Sudan	0	0,00	0	0,00	500.000	1,19	0	0,00
Diğer Ülkeler	2.722.558	3,96	1.096.763	4,14	476.269	1,13	128.329	0,91
Genel Toplam	68.797.948	100,00	26.502.913	100,00	42.013.658	100,00	14.112.075	100,00

Türkiye üretiminin %20-25'i kadar buğday ithalatı gerçekleştirmektedir.

Tablo 8. Buğday İthal Ettiğimiz Ülkeler (Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Rusya	2.970.525.123	68,29	2.521.137.253	59,66	2.930.142.921	58,71	2.275.913.264	77,59
Litvanya	229.312.248	5,27	410.808.460	9,72	571.327.563	11,45	243.144.120	8,29
Ukrayna	248.336.617	5,71	28.656.270	0,68	442.452.690	8,87	93.904.060	3,20
Letonya	25.000.000	0,57	89.076.947	2,11	160.575.153	3,22	45.022.532	1,53
Kanada	161.210.766	3,71	196.538.427	4,65	145.437.883	2,91	0	0,00
Macaristan	17.752.157	0,41	8.045.687	0,19	143.046.921	2,87	0	0,00
Kazakistan	30.811.822	0,71	79.631.445	1,88	132.540.874	2,66	230.780.065	7,87
Romanya	86.594.258	1,99	30.407.770	0,72	102.577.127	2,06	0	0,00
Meksika	133.947.085	3,08	368.271.297	8,71	70.434.520	1,41	0	0,00
Almanya	912	0,00	314.054.867	7,43	70.172.007	1,41	0	0,00
Çekya	10.040	0,00	24.000	0,00	63.191.404	1,27	0	0,00
Diğer Ülkeler	446.318.942	10,26	179.131.918	4,24	158.964.660	3,19	44.674.310	1,52
Toplam	4.349.819.970	100,00	4.225.784.341	100,00	4.990.863.723	100,00	2.933.438.351	100,00

Kaynak: TÜİK

Buğday ithal ettiğimiz ülkeler arasında Rusya 2017 yılında %59'luk, 2018 yılının ilk yarısında ise %78'lik oranla ilk sırada yer almaktadır. Rusya dünyada en fazla buğday ihracatı yapan ülkedir.

Dünya buğday üretimi

Dünyada buğday üretim miktarları incelendiği zaman Çin, Hindistan, Rusya ve Ukrayna'da üretim artarken Avustralya, Kanada'da üretim düşüş göstermiştir.

Tablo 9. Dünya Buğday Üretimi (Ton)

Ülkeler	1961	1970	1980	1990	2000	2015	2016	2016%
Çin	14.294.248	29.188.672	55.212.839	98.231.940	99.636.127	130.192.335	131.696.392	17,57
Hindistan	10.997.000	20.093.296	31.830.000	49.849.504	76.368.896	86.530.000	93.500.000	12,48
Rusya	-	-	-	-	34.460.052	61.785.799	73.294.568	9,78
ABD	33.539.008	36.784.000	64.799.504	74.294.000	60.639.376	55.839.540	62.859.050	8,39
Kanada	7.713.000	9.024.254	19.292.000	32.098.000	26.535.500	27.594.100	30.486.700	4,07
Fransa	9.573.520	12.649.000	23.781.008	33.345.808	37.355.957	42.750.027	29.504.454	3,94
Ukrayna	-	-	-	-	10.197.000	26.532.100	26.098.830	3,48
Pakistan	3.814.000	7.294.000	10.856.500	14.315.500	21.078.600	25.086.174	26.005.213	3,47
Almanya	5.076.707	7.794.037	11.253.864	15.241.870	21.621.548	26.549.500	24.463.800	3,26
Avustralya	6.727.192	7.889.918	10.856.000	15.066.100	22.108.000	23.742.560	22.274.514	2,97
Türkiye	7.135.000	10.081.000	16.554.000	20.022.000	21.000.000	22.600.000	20.600.000	2,75
Arjantin	5.725.000	4.920.000	7.974.700	10.055.700	15.478.660	11.571.228	18.557.532	2,48
Kazakistan	-	-	-	-	9.073.460	13.747.587	14.985.379	2,00
Diğer Ülkeler	117.762.556	165.022.777	187.777.486	228.809.689	129.446.032	182.463.967	175.133.646	23,37
Toplam	222.357.231	310.740.954	440.187.901	591.330.111	584.999.208	736.984.917	749.460.078	100,00

Kaynak: FAOstat

Dünya buğday ticaretinde önemli bir paya sahip ülkeler, üretimlerinin büyük bölümünü ihraç etmektedirler. En fazla buğday ithalatı yapan ülkeler Mısır ve Endonezya'dır.

OECD ve FAO'nun tarımda 2023 perspektifi

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ile Birleşmiş Milletler ve Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ortaklaşa hazırladığı 2014-2023 Tarım Görünüm Raporu 2019 yılında yayımlanmıştır. 41 ülke ve 12 bölgede tarımın önümüzdeki 10 yılına dair yapılan tahminleri içeren raporda, 2023 yılına kadar küresel ürünlere yönelik gelişmelerde ele alınmaktadır.

Raporda, "gelişmekte olan ülkelerdeki gelir artışının gıda talebini de teşvik ettiği" değerlendirmesi yapılırken, "güçlü mahsül ve güçlü üretimde verimliliğin artmasıyla küresel talepteki düşüşün, tarım ürünleri fiyatlarında gelecek 10 yıl içinde kademeli düşüşe yol açacağı" belirtilmiştir.

Raporda, bununla birlikte, fiyatların 2000'li yılların başlarındaki fiyatların üzerinde seyredeceği tahmininde bulunmaktadır. Petrol fiyatlarındaki ciddi düşüşün, maliyetin azalmasıyla gıda fiyatlarının düşmesine de katkı sağlayacağı hatırlatılan raporda, bunun ardından tarım ürünlerinden elde edilen biyoyakıtlara verilen teşviklerin de kalkmasının beklendiği belirtilmiştir. Raporda tarım ticaretinin, gelecek 10 yılda bir önceki yıla oranla daha yavaş artacağı öngörüsüne yer verilmiştir. Raporda, küresel pazarlara bazı önemli ürünleri satan bir grup küçük ülkenin rolünün artmasının, doğal felaketler ve ticareti engelleyici önlemler ile pazar risklerini de artıracığı uyarısı yapılmaktadır.

Tarım Görünüm raporuna göre; OECD ülkeleri için GSYİH artışının yıllık ortalama yüzde 2,2 olacağı tahmin edilmektedir. Rapora göre, yükselen ekonomilerin birçoğu için ekonomik perspektif güçlü, ama büyüme geçtiğimiz 10 yıla kıyasla biraz daha düşük seviyede gerçekleşecektir. Türkiye, bu alanda yıllık ortalama yüzde 4,3 büyüme oranıyla Kore'den sonra OECD'nin en üst sıralarında yer almaktadır. Avustralya ve Meksika'nın yıllık yüzde 3,5 oranıyla sabit bir toparlanma göstermesi beklenirken, gelecek 10 yılda ABD'nin yüzde 2,4, Kanada'nın yüzde 2,3'lük oranlarla büyüyeceği öngörülmektedir.

Japonya için ise yıllık yüzde 1,1 ile yavaş bir büyüme beklenirken, Afrika ülkelerinin pek çoğunun da güçlü bir ekonomik büyüme sergileyeceği bilgisi raporda yer almaktadır. Tarım ürünleri talebinde en önemli değişikliğin nüfus, gelir ve kentleşme oranının arttığı gelişmekte olan ülkelerde yaşanacağı tahmininin yapıldığı raporda, bu ülkelerin gıda talebinin doğal olarak artacağı öngörüsü yer almaktadır.

Japonya nüfusunun gelecek 10 yılda 3 milyon gerileyeceği, Avrupa'nın da hafif bir negatif nüfus artışı sergileyebileceği ifade edilen raporda, "Avrupa Birliği (AB) nüfusu yıllık yüzde 0,1 artmayı sürdüreceğine dikkat çekilmektedir. Raporda, Avustralya, Türkiye ve Meksika'nın, OECD ülkeleri arasında beklenen en yüksek nüfus artış oranlarını sergileyeceği de ifade edilmektedir.

Raporda Türkiye'de gıda fiyatları enflasyonunun 2014-2023 yılları arası diğer OECD ülkelerinden daha yüksek olacağı da öngörülmüştür. Rapora göre, 2023'te dünyada peynir ihracatının yüzde 39'unu gerçekleştirmesi beklenen Avrupa Birliği, ana peynir ihracatçısı olarak kalmaya devam edecek ancak büyüme oranı, Yeni Zelanda, ABD ve Avustralya gibi diğer büyük peynir ihracatçıların gerisinde kalacağı ifade edilmektedir. Suudi Arabistan, Belarus, Ukrayna, Mısır, Türkiye ve Arjantin gibi diğer birkaç ülke, ağırlıklı olarak komşu pazarlara olmak üzere önemli miktarda ihracat gerçekleştireceği belirtilmektedir.

Tarımın yakıttaki yeri

OECD ve FAO, önümüzdeki 10 yılda hayvancılığın ve biyoyakıt üretiminin mahsul üretiminden daha yüksek bir oranda büyüyeceğini öngörmektedir. Raporda, küresel tarım üretiminin yapısındaki bu değişim, buğday, pirinç gibi temel gıda mahsullerinden gıda,

yem ve biyoyakıt taleplerini karşılamaya yönelik kaba taneliler ile yağlı tohumlara doğru görece bir kayma olmasını teşvik edeceğine dikkat çekilmektedir. Rapora göre, ek üretimin çoğunun, toprak ve su imkanlarından yararlanabilme ve politika düzenlemeleri gibi kısıtlayıcı faktörlerin en az belirleyici olduğu bölgelerden kaynaklanacağına işaret edilerek, gelişmekte olan ülkelerdeki gelir artışının gıda tüketimi eğilimlerine de yansıtacağı hatırlatılmaktadır. Raporda, bunun sonucu olarak et ile süt ürünleri fiyatlarının tarım ürünlerine göre daha fazla artış göstereceği belirtilmektedir. Hububat ürünlerinin kısa dönemde düşeceği, orta dönemde yine artış göstereceği tahmininde bulunan raporda, proteinli yemeklere yönelik talebin artmasıyla tohum üretiminin artacağı, özellikle soya fasulyesi üretiminde önemli bir artışın yaşanacağına dikkat çekilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki taleple birlikte şeker fiyatlarının düşük seviyeden yine yükselmesinin beklendiği ifade edilen raporda, et ürünlerinin yem fiyatlarını düşmesiyle talebe yanıt verme konusunda sınırlı da olsa ilerleme sağlayacağı ifade edilmektedir.

Ticaretin, önceki 10 yıla kıyasla daha düşük hızda olmakla beraber, büyümeye devam edeceği belirtilen raporda, satır başlarıyla şu görüşe yer verilmektedir: "Amerika kıtaları, gerek değer gerekse hacim bakımından başat ihracat bölgesi olarak konumunu güçlendirirken, Afrika ve Asya, yükselen talebi karşılamak için net dışalımını artıracak. Tarım ve balıkçılık politikalarındaki son reformlar, temel arz/talep unsurlarının piyasa sinyallerine daha duyarlı olmasını sağladı; ancak gerek arz gerekse talep üretici desteği, kamu stokları ve biyoyakıt sorumlulukları gibi politikalardan etkilenmeye devam ediyor. Politikalarda yeni değişiklikler gündemde."

ABD'nin 2014 Tarım Yasası ve AB'nin 2013 Ortak Tarım Politikası reformunun geçtiğimiz yıl kabul edildiği hatırlatılan raporda, uygulama ayrıntıları kesinleşmediği için ayrıntılara yer verilemediği de ifade edilmiştir.

2023'e kadar küresel ürün özetleri

OECD-FAO'nun Tarım Görünüm Raporu'nda 2023 yılına kadar küresel ürün özetleri ise şöyle sıralanıyor:

Tahıllar: Belli başlı tahılların dünya fiyatları görünüm döneminin başlarında düşerek dünya ticaretine ivme kazandıracaktır. Stokların yükselerek, Asya'daki pirinç stoklarının rekor seviyelere ulaşması beklenmektedir.

Yağlı tohumlar: Küresel planda yağlı tohumların ekildiği tarlaların payı düşük oranda olsa da, bitkisel yağlara olan talebin devam etmesi fiyatların yükselmesine neden olacaktır.

Şeker: 2013 sonlarında zayıfladıktan sonra uluslararası şeker fiyatları, güçlü küresel talebin itici rol oynamasıyla eski seviyelerine dönecektir. Dünya şeker ihracatına egemen olan Brezilya'nın ihracatı, etanol piyasasından etkilenecektir.

Pamuk: Birikmiş küresel stokların beklendiği üzere serbest bırakılması, tüketimin düşük fiyatlarla artmasına yol açtıktan sonra fiyatlar, 2023 yılına kadar eski seviyelerine dönecektir.

Biyoyakıtlar: Biyoyakıtlarda tüketim ve üretim seviyelerinin başta şeker esaslı etanol ve biyodizel olmak üzere yüzde 50'den fazla artması beklenmektedir. Etanol fiyatı, ham petrol fiyatına paralel olarak artarken, biyodizel fiyatı daha çok bitkisel yağ fiyatını izleyecektir.

Et: Asya'dan gelen güçlü ithalat talebinin yanı sıra Kuzey Amerika'da sürülerin yenilenmesi, daha güçlü et fiyatlarına destek olup, dana eti fiyatları rekor seviyelere yükselecektir. Tavuk eti fiyatları, domuz etini geçerek, görünüm döneminde en çok tüketilen et ürünü haline gelecektir.

Süt ürünleri: Başlıca üretici ülkelerdeki verimlilik artışlarının devamlılığı ve Çin'deki büyümenin devam etmesi sonucu fiyatlar, mevcut yüksek seviyelerinden bir parça gerileyecektir. Hindistan, AB'yi geçerek dünyanın en büyük süt üreticisi haline gelip, öngörülen dönemde önemli ölçüde az yağlı süt tozu ihracatına sahip olacaktır.

Balıkçılık ürünleri: Balık çiftçiliğindeki büyüme Asya'da yoğunlaşacak. En hızlı büyüme gösteren gıda sektörlerinden biri olmaya devam ederek, 2014'te insan tüketimine yönelik balık avcılığını geçmiş olacaktır.